

Cornelis Boogerd: meel@soverin.net

Hulpkring

Oekraïne 24

- Augustus - 2025 -

Even weg van de bombardementen thuis.....

De vijfde klas van vrijeschool Divosvid uit Kharkiv viert hun Olympiade met zelf gemaakte speren in West-Oekraïne.

Inhoud:

- **Inleiding** - **Cornelis Boogerd**
- **Olympiade vrijeschool Kharkiv** - **Yaroslava Hurina**
- **Onze dromen in Horodenka** - **Olga Shtefan**
- **Klein bedrijf, grote impact** - **Evgenya Yushchenko**
- **Samenwerking met BD Associatie Oekraïne** - **Cornelis Boogerd**
- **Sociale driegerleding in Oekraïne** - **Cornelis Boogerd**
- **Antrovista**
- **Over de Hulpkring Oekraïne**

Beste lezers van de Nieuwsbrief,

Het leven in Oekraïne wordt moeilijker, de dagelijkse beschietingen door Rusland worden steeds massaler, en er is ook geen uitzicht op een spoedige oplossing van het conflict. De gesprekken met Trump, Poetin en de EU geven tot nu toe niet de indruk, dat Poetin op vrede uit is. Op 21-8 werden alleen al meer dan 600 drones en 40 raketten afgeschoten, veelal juist op West-Oekraïne. Oekraïeners geven hun leven omdat zij al te goed weten wat er op het spel staat. Onlangs kwam het volk in opstand tegen een wet die de onafhankelijkheid van enkele anti-corruptie instanties leek te ondergraven. De regering kwam aan de demonstranten tegemoet. In Rusland zou zo iets ondenkbaar zijn.

De mensen proberen het beste ervan te maken, maar iedereen is moe. Aandacht en steun van buiten is voor hen als zuurstof die helpt om het vol te houden.

Dankzij uw steun konden we weer € 5000.- overmaken naar onze partner in Oekraïne, de Stichting Sophia. € 1000.- daarvan is bestemd voor de Associatie voor BD landbouw. En een volgende € 1000.- is voor de uitgeverij Naïri, die geweldig werk doet. In de moeilijke omstandigheden in oorlogstijd publiceren ze steeds mooie titels, met name op het gebied van vrijeschool pedagogie. De overige € 3000.- zijn vrij schenkgeld voor Stichting Sophia, die zij kunnen bestemmen aan verschillende projecten. In Nieuwsbrief nr 22 kunt u nog eens nazien waar dat geld aan besteed wordt in het jaarbericht van Stichting Sophia.

In deze Nieuwsbrief is er aandacht voor een vrijeschool initiatief in Horodenka, in West-Oekraïne, dat een toevuchtsoord werd voor mensen uit het zuiden en oosten. Olga Shtefan, lerares in Horodenko, schrijft over hun dromen. En Yaroslava Hurina, lerares van de vijfde klas in vrijeschool Divosvid in de zwaar beschoten stad Kharkiv, vertelt over hun Olympiade.

Verder gaan we door met berichten over BD landbouw in Oekraïne. Evgenya Yushchenko, de voorzitter van de Associatie voor BD landbouw in Oekraïne schrijft over een opmerkelijk bedrijfje van de zussen Olga en Olena Nikitenko, die hun praktische en theoretische ervaringen met BD tuinbouw in hun moestuin delen via sociale media. In het verlengde daarvan is er meer nieuws over onze samenwerking met de Associatie voor BD landbouw.

Op 28-6 was er een landelijke bijeenkomst van de vrije kleuterscholen in Kyiv. Tijdens die conferentie hield ondergetekende een video-lezing. De vraag was om in te gaan op het thema: "*Sociale driegeleding in een gemeenschap van kleuterscholen*". De lezing is inmiddels in het Nederlands uitgegeven door de Vereniging voor Vrije Opvoedkunst als Cahier nr. 29, waar hij ook besteld kan worden: <https://www.vrijeopvoedkunst.nl/vok-cahiers-26.html>

Ook worden er drie artikelen van ondergetekende gepubliceerd in het waldorftijdschrift Dytina in Oekraïne. Het eerste artikel gaat over: "Het kleine kind en de magie van muziek", eerder gepubliceerd in De Seizoener.

En verder: De lezing: "Oekraïne, een zoektocht naar identiteit" kan op onze webpagina gedownload worden. Maar veel mensen lezen liever van papier. Nu hebben wij deze tekst met illustraties in kleur ook gedrukt op A4 formaat, met een ringbandje (32 pag.). Hij kan besteld worden bij Louise Kelder voor € 10.- plus verzendkosten: louisekelder@casema.nl

Er gebeurt teveel om het allemaal in deze Nieuwsbrief op te nemen. Daarom hebben wij een webpagina bij Antrovista geopend, waar u de vorige Nieuwsbrieven kunt vinden, evenals enige achtergrond informatie. De webpagina vindt u hier: <https://www.antrovista.com/ukraine.html>

Olympische Spelen in oorlogstijd – Yaroslava Hurina

We kennen Yaroslava uit meerdere berichten in de Nieuwsbrieven. Zij is in Kharkiv gebleven bij haar kinderen en heeft nu een vijfde klas in de vrijeschool Divosvid in Kharkiv. Het is een kleinere school, die niet de middelen heeft om een schuilkelder aan te leggen. Daardoor mag de school geen fysieke lessen geven van de overheid. Men probeert zich te behelpen met video verbindingen en bijeenkomsten bij mensen thuis, zo goed als het gaat. Yaroslava vertelt hier over een reisje met haar klas naar het westen van Oekraïne, waar het relatief veiliger is. Daar organiseerden zij de in vrije scholen traditionele Olympische Spelen met haar vijfde klas.

"Dank voor jullie medeleven, het is inderdaad gevaarlijk in Kharkiv nu, vooral 's nachts. We brengen de nacht vaak door in de kelder van ons huis. Maar na de bombardementen komt iedereen uit zijn schuilplekken en gaat het normale leven verder – kinderen rennen in de speeltuinen, winkels, caferatia's, alle diensten zijn ter beschikking.

Onze school werkt ook door. Vorige week reisde ik met mijn 5e-klassers naar de regio Ivano-Frankivsk in het westen van Oekraïne, voor onze Olympische Spelen. We besloten om ons niet aan te sluiten bij de de samenkomst van de andere scholen in Oekraïne. Het was belangrijk voor onze kinderen, die elkaar alleen op beeldschermen zien, om samen met elkaar te kunnen zijn in een kleine kring. Daarop nodigden ouders van onze leerlingen de hele klas uit in hun huis in een dorp. Deze zes dagen werden onvergetelijk voor ons. De kinderen oefenden, speelden, we hadden ritmische oefeningen in de ochtend, en in de avond waren er kringen om te zingen. En op de vijfde dag waren de Olympische Spelen....

Yaroslava Hurina

lerares vrijeschool Divosvid - Kharkiv

Dromen van vrijeschool in Horodenka – Olga Shtefan

De vrije school in Horodenka is een heel actief centrum geworden voor verschillende activiteiten. Zo vinden hier de seminaren voor de opleidingen plaats, evenals de grote zomerkampen voor gezinnen die helpen bij traumaverwerking.

Horodenka ligt in het westen van Oekraïne en werd daardoor een toevluchtsoord voor mensen die moesten vluchten vanuit de bezette gebieden, of vanuit het zuiden en oosten waar het veel gevaarlijker is. Olga Shtefan vertelt van de dromen die ze als gemeenschap hebben voor de toekomst.

Vrijeschool in Horodenko wordt opgeknapt

Het eind van het schooljaar is altijd heel hectisch. Een theater-feest, een vrijeschool feest in de stad, kanoën met andere scholen samen. En er is ook een middeleeuws feest samen met 6 andere vrije scholen. Nu ben ik weer in Neurenberg voor een bijeenkomst van Duitse antroposofen, en daarna ga ik naar een bijeenkomst in Dornach over "leren in moeilijke tijden". Ik zoek naar ondersteuning voor de opleiding en andere activiteiten. Of het lukt, weet ik

niet, maar ik ga het proberen.

Er is nu een opleidingsseminar gaande. We denken ook al na over een nieuwe leergang. We zoeken geld om het voor de studenten goedkoper te maken, want alle basisprijzen stijgen, en voor veel mensen wordt het te duur. Wij willen de docenten betalen, dat is een vraag van ethiek. Onze leraren werken in de praktijk, zij krijgen weinig betaald en er is veel werk te doen. Om financieel rond te komen hebben we ongeveer € 1000,- euro per seminar nodig, dat wil zeggen €4000,- per jaar. Als je een manier weet om ons te steunen in de komende vier jaar, dan zou dat een geweldige hulp zijn voor de vrijeschool beweging hier in Oekraïne. *

Voor ons initiatief in Horodenka zoeken we naar middelen om enkele dromen te kunnen verwezenlijken in de nabije of iets verdere toekomst. Ik noem enkele voorbeelden:

- - seminaren voor klasseleraren – We moeten werkelijk een nieuw systeem opbouwen omdat we veel leraren en docenten verloren door de oorlog. We moeten ook een nieuwe generatie van bovenbouwleraren opbouwen.
- - een computerklas voor 12 kinderen – wij hebben één schoolcomputer, die wordt gebruikt door leraren en leerlingen, drie leraren brengen hun eigen computer mee, maar dat is niet genoeg
- - Materialen voor het chemie- en fysica-onderwijs is nu erg actueel – we moeten een materialenkast opbouwen. We hebben wel iets maar het is lang niet genoeg om goed les te geven.
- - een sportveld en gymzaal – die hebben we niet, en dat is een probleem omdat de kinderen actieve spellen willen spelen en we hebben niet de mogelijkheid om dat in te richten.
- - zonnepanelen – maar dat gaat om veel geld. We betalen veel geld aan electriciteit en de zonnepanelen zouden kunnen helpen om onze school duurzamer te maken.
- - nieuwe apparaten voor de keuken – we hebben een goede afwasmachine nodig, een moderne grote oven, (die van ons is te klein) een pasteuriseermachine voor onze appelsap. Dit jaar hebben we een grote oogst en dat is een probleem omdat we de appels niet kunnen pasteuriseren, en zij zijn alleen geschikt zijn om sap van te maken. Twee jaar geleden gingen misschien 1.5 ton verloren omdat we hen niet konden verwerken. We hebben meer dan 100 bomen.
- - wij dromen ervan om twee stukken land te kopen naast de school omdat deze stukken vlak zijn. De school staat op een heuvel en er is verder geen vlak land rondom. Eén zou goed zijn voor een tuin, en een ander voor een speelplaats.
- - Ook dromen we ervan om een klein pension te bouwen voor tenminste 40 gasten. We zouden daar klassen van andere scholen kunnen ontvangen en mensen die komen voor de opleidingen en de gezinskampen. We liggen nu op een relatief veilige plek in Oekraïne, en andere scholen komen hier natuurlijk liever op bezoek dan in Kyiv of Odessa waar het gevaarlijker is.
- - Verder dromen we van een boerderijtje met dieren bij de school.
- - We willen ook graag onze eigen houtwerkplaats reorganiseren. Het is nu nogal kaal, het werkt maar verre van wat we zouden willen.

En dan hebben we nog onze kleuterschool, die ook intensief naar ondersteuning zoekt. Zij hebben tot nu toe maar 15 kinderen, en dat is niet genoeg om rond te kunnen komen.

Dat is mijn lijstje met dromen voor onze school. Ik vergat nog te zeggen, dat we nu een sociaal fonds hebben gevormd om gezinnen te helpen die het schoolgeld niet kunnen betalen. In deze stichting werken twee leraren mee, die bazars organiseren en daar keramiek en andere kunstvoorwerpen verkopen. Met dat geld helpen we de gezinnen. Wanneer je mensen kent die geïnteresseerd kunnen zijn om alle vormen van keramiek te kopen, dan zou ons dat ook helpen.

Dank voor jullie interesse en eventuele steun,

Olga Shtefan
leraress in Horodenka

* - De wensen van Horodenka zijn begrijpelijk. Zij hebben betrekking op de korte en langere termijn. De school in Horodenka is wel een van de scholen die financiële steun krijgt van de Freunde der Erziehungskunst. Onze steun loopt via de Stichting Sophia in Oekraïne. Ook konden wij de school al steunen met een pakket spellen, en een generator met accu en stroomwisselaars. Wie daar bovenop de school nog extra wil steunen kan dat aangeven bij een donatie via onze rekening bij Iona, ovm: Horodenka

Klein bedrijf, grote impact – Evgenya Yushchenko

Evgenya Yushchenko is de voorzitter van de Associatie voor BD landbouw in Oekraïne. Hier vertelt zij over een klein initiatief.

De zussen Olga en Olena Nikitenko

Hoe Olga en Olena Nikitenko, twee zussen uit Brovary, kosmische inzichten verspreiden via BioDynamische landbouw

Temidden van oorlog, ecologische uitbuiting en het instorten van traditionele landbouwmodellen wordt de stem van twee Oekraïense vrouwen steeds krachtiger. De zussen Olga en Olena Nikitenki runnen een biodynamisch moestuin in Brovary, regio Kyiv, in het centrum van Oekraïne. Wat begon als een persoonlijke missie om hun gezinnen van schone en vitale voeding te voorzien, is uitgegroeid tot een nationale beweging. Hun You-Tube kanaal is één van de weinige Oekraïens-tailge bronnen gewijd aan biodynamische landbouw.

Hier is de link: <https://youtube.com/@nodvardprime?si=NUPbKie85owtJZyw>

In de videos laten de zussen zien, hoe zelfs een kleine tuin de bodem kan regenereren, gezond voedsel kan produceren, en een diepe verbinding met de natuur kan herstellen. Ze delen oprecht hun ervaringen, uitdagingen en seizoenswerk en inspireren daarmee anderen.

Tomaten en goudsbloemen - voorbeeld van combinatieteelt

Hun boodschap bereikt duizenden mensen met toegang tot zelfs een klein stukje grond. Het biedt hoop, kracht en een pad naar een leven zonder chemische afhankelijkheid.

Ondanks hun succes belemmeren technische beperkingen het maken van inhouden en het delen van kennis. Om hun werk voort te zetten, is verder dringend een motorfrees nodig. Dit zou fysieke belasting verminderen en zowel landbouw- als filmwerkzaamheden ondersteunen. De kosten bedragen ongeveer 80.000 UAH (ongeveer 1.860 EUR).

Biodynamische aardappeloogst in de erftuin

“Wij zijn dankbaar voor iedere vorm van ondersteuning – financieel, informatief of organisatorisch. Het maakt het voor ons mogelijk om onze inzichten over biodynamische landbouw te delen en bij te dragen aan het herstel van de ecologie in Oekraïne.” *

Samen kunnen zelfs kleine handen de wereld in beweging brengen op weg naar genezing.

Evgenya Yushchenko
Voorzitter Associatie BD landbouw
in Oekraïne

* Wanneer u speciaal dit initiatief wilt steunen, kunt u dat doen via de rekening van de Hulpkring onder vermelding van: zussen Nikitenko. (zie voor het rekeningnummer onderaan de Nieuwsbrief)

Samenwerken Associatie BD Landbouw – Cornelis Boogerd

Evgenya Yushchenko

*Voorzitter Associatie BD -
Landbouw in Oekraïne*

Sinds een maand of vier groeide de samenwerking met de Associatie voor BD Landbouw in Oekraïne. Inmiddels speelt die zich af op verschillende sporen. Een belangrijke uitwisseling is er met Evgenya Yushchenko, de voorzitter van de Associatie. Zij studeerde in Nederland als landbouwkundige, en is de motor achter vele activiteiten. Bijvoorbeeld het maken van de BD preparaten voor heel Oekraïne op de "Shiwa Zemlja" (Levende Aarde) boerderij van Ivan Bojko in West-Oekraïne. Voor wie het mooie boek "Graankracht" van Petra Essink heeft gelezen: Eén van de zeven graanboeren die daarin geïnterviewd worden is dezelfde Ivan Bojko.

Foto rechts: Ivan Bojko

Uit het boek: "Graankracht" van Petra Essink

In eerdere Nieuwsbrieven presenteerden zich ook al enkele BD boerInnen. Binnen de Associatie verenigen zich 45 boeren en boerinnen. Voorlopig heeft alleen Ivan Bojko het Demeter keurmerk. Men is bezig om voor andere boeren ook het Demeter keurmerk te kunnen geven en werkt daartoe samen met de internationale Demeter Bond.

Mensen die Motief lezen vonden daar verder in het zomernummer al een bericht met onze oproep om steun door de Associatie. De eventuele donaties naar aanleiding van die oproep worden verwerkt door de Antroposofische Vereniging.

Inmiddels zijn we ook in gesprek met de Nederlandse BD Vereniging. Het bestuur is akkoord gegaan om een bijdrage te leveren aan de Oekraïense Associatie. Hoe dat er uit gaat zien is nog in overleg. Het kan zijn dat er vanuit Nederland een medewerking komt voor de opleiding aan BD boeren in Oekraïne.

Op onze eigen oproepen voor steun kwam tot nu toe een gerichte schenking van € 100.- euro binnen. De Hulpkring heeft nu besloten dat we een bedrag van €1000.- euro aan de BD Associatie willen overmaken, met dank aan onze donateurs!! We blijven u op de hoogte houden van de ontwikkelingen op dit gebied.

Sociale driegeleding in Oekraïne - Cornelis Boogerd

Op 28-29 juni organiseerde de vrije kleuterschool Sunyakh in Kyiv een landelijke bijeenkomst van de kleuterscholen in Oekraïne. Dat was al langere tijd niet

gelukt, dus dit was een mooie stap naar betere samenwerking en uitwisseling. Op de zaterdag was ondergetekende gevraagd om een video-voordracht te houden over sociale driegeleding in een gemeenschap van kleuterscholen, o.a. met voorbeelden uit Tsjechië en Slowakije. Voor een deel van de deelnemers was deze manier van kijken naar sociale verhoudingen nieuw. De lezing leidde tot discussies die worden voortgezet. Het was een spannende onderneming. De vertaalster was drie kwartier opgehouden, en het internet werd steeds onderbroken.

Om toch een duidelijk beeld mee te geven waar men mee verder kan werken, heb ik de voordracht uitgewerkt op papier. Hij is in het Oekraïens vertaald en wordt uitgegeven door uitgeverij Nairi. De tekst is in het

Nederlands inmiddels uitgegeven door de Vereniging voor Vrije Opvoedkunst. Hij is daar te bestellen als Cahier nr. 29 voor € 3.95 plus verzendkosten : <https://www.vrijeopvoedkunst.nl/vok-cahiers-26.html>

Antrovista

Antrovista heeft voor de Hulpkring Oekraïne een webpagina aangemaakt. Daarop kunt u de informatie en de Nieuwsbrieven van de Hulpkring vinden. Daarnaast is er een rubriek "Achtergronden" over de gebeurtenissen in Oekraïne.

Er zijn verschillende inzichten en gevoelens over alles wat er gebeurt, en net als in coronatijd, soms best beladen. Als Hulpkring willen we ons daar niet direct in mengen, maar ons vooral concentreren op de hulp. De inhoud die we in de rubriek "Achtergronden" plaatsen, zijn vrij om te downloaden en geheel voor verantwoording van de auteurs. Wij wijzen bijvoorbeeld op de uitgebreidere tekst "*Oekraïne, een zoektocht naar identiteit*" door Cornelis Boogerd. De tekst is ook in de Oekraïense taal gepubliceerd door het vrijeschool magazine Dytina.

Hier kunt u onze eigen pagina vinden: <https://www.antrovista.com/ukraine.html>

Over de Hulpkring Oekraïne

De Hulpkring Oekraïne is eind februari 2022 opgericht door Cornelis Boogerd van de Werkgroep Tsjechië en Slowakije, en Carla van Dijk en Louise Kelder van de voormalige werkgroep Oekraïne en Rusland. Carla trad in juni 2023 weer terug. Wij besloten onze krachten te bundelen en onze netwerken te verenigen voor deze Hulpkring. Daartoe konden we een rekeningnummer openen bij de Iona Stichting. We werken internationaal samen met de Freunde der Erziehungskunst, de ECSWE, met de landencoördinatoren van verschillende landen, en natuurlijk met scholen, organisaties en vele mensen in Oekraïne zelf, met name met onze partner Stichting Sophia.

In Nederland werken we samen met de Iona Stichting, het IHF (Internationaal Hulpfonds), de VVS (Vereniging van Vrije Scholen), Stichting Helias, en met initiatieven, scholen en individuele mensen die bijvoorbeeld een actie willen organiseren voor Oekraïne.

Wij begeleiden een aantal vluchtelingen op afstand naar opvang in Slowakije, Tsjechië, Duitsland, Roemenië of Nederland. Verder geven we ondersteuning en informatie aan mensen die in Nederland vluchtelingen opvangen. In Oekraïne helpen wij mensen, vrijescholen en kleuterscholen en andere initiatieven om daar te overleven en hun leven tijdens en na de oorlog weer op te bouwen. Wij ondersteunden verschillende projecten, met name via Stichting Sophia. Door middel van deze Nieuwsbrief houden we u op de hoogte van de acties. U kunt ons financieel steunen op onderstaande rekening:

IBAN: NL23 TRIO 0212 1898 40 van de IONA Stichting, onder vermelding van NOODHULP Oekraïne, of fonds 2755. U kunt in dit fonds ook schenken via de website van de Iona Stichting: <https://www.iona.nl/schenken-algemeen/direct-schenken/>

Hartelijk dank voor uw medeleven en ondersteuning,

Namens de Hulpkring Oekraïne:

Cornelis Boogerd – meel@soverin.net

Louise Kelder – louisekelder@casema.nl